

A. SALIA ACIDA.

Omnia cum salibus alcalinis in salia neutra coeunt, et soluendi terras plures et metalla vel eorum calces facultate gaudent, siue humida, siue sicca via eam exerceant: Plurima aërem fixum ex corporibus eo foetis cum efferuescentia expellunt, plurimos caeruleos colores vegetabiles in rufos commutant, et, modo aqua fatis temperata fuerint, acido sapore dignoscuntur.

Nonnullis, aqua, quantum fieri potest, orbatis, acrimonia corrodens, et viam, quamcunque contigerit, corporis animalis partem extemplo enecans; iisdem aqua dilutis aequae ac aliis vis putredinem potentissime arcens, refrigerans, fibram contractilem constringens, humores inspissans et coagulans, vrinam mouens, rarius stimulans, sudorem excitans.

I. *Vitrioli acidum*, siue quod hodie ex sulphure potissimum elicitor, *Sulphuris acidum*, ea forma, qua medicatis inseruit vsibus, *spiritus vitrioli* vel *sulphuris*, olim, quoniam sub campanis ardentis sulphuris vapor in guttas condensatus colligebatur, *spiritus sulphuris per campanam*, aut, quia nonnulli similem spiritum ex alumine quondam parabant, *Spiritus aluminis* dictum.

Fortius acidum, ob spissitudinem suam incongruo *olei* nomine insignitum, cum aqua et sale culinari vehementer exaestuans, ex posteriori vaporem suffocantem expellens, prunis ardentibus instillatum, sulphuris ardentis flammam et fumum monstrans,

frans, ex oleo calcis, quod vocant, aequae ac ex solutione terrae ponderosae in salis acido facta limpidissimis statim sedimentum niueum praecipitans, nunc excolor, nunc, et quidem prouti vulgo venit, fuscum et fumans, coctione, melius destillatione colorem ex materia combustibili contractum, iterum exuens, alias plumbi calce (GÜNTHER *neuest. Entdeckung. in der Chemie.* 8. Lips. P. II. 1781. p. 63. 64. SCHILLER *chem. Annal.* 1788. P. I. p. 70. MEYER *ibid.* 1789. P. II. p. 116.), alias selenite, variisque aliis salibus (GAVBIUS *aduersaria varii argumenti.* 4. Leid. 1771. p. 127 sq.) inquinatum, quae omnia distillatione in vasis retortis vitreis exhibibus (GAVBIUS *l. m. c.* p. 125. WESTRUMB *kleine physikalisch-chemische Abhandlungen.* Lips. 8. fasc. 1. 1785. p. 149.) et detegi optime, et segregari accuratissime possunt.

Fortius vero illud acidum medicis vix, ob summam, qua pollet, acrimoniam, nisi externo, eoque rarissimo venit usu; vnguenti certe paralytici (The new dispensatory. second Edit. Lond. 1765. 8. p. 646.), quod vna cum axungia suilla et oleo baccarum lauri constituit, quamvis partem tantummodo quintam efficiat, partem constituit longe efficacissimam, quod membris insensibilibus aut immobilibus inunctum aut infricatum cutem rubefacit, et, si quid vnquam, nervos obtorpescentes excitat.

Adhibetur autem crebro vitrioli acidum iam a CRATONE (Consil. et epist. medicin. edit. a L. SCHOLZ Hanou. 8. 1614. L. IV. p. 433.) commendatum, nunc aqua temperatum, nunc cum vini

C

spiritu

spiritu purissimo (vocant alcohol) coniunctum, rarius cum oliuarum oleo in saponis speciem coactum.

Princeps eius virtus est, vt putredinem arceat; longa per mare itinera suscepturis, vt dulcem aquam a corruptione muniant, tincturam vendidit Comes quidam de BOLO, quae non nisi vitrioli acidum pigmento aliquo vegetabili rubro fucatum fuisse videtur (Kongl. Swensk. Vetensk. Academ. nya Handling. Vol. II. pro ann. 1781. p. 236.), optimo cum successu meracum acidum tentauit FAXE (ibid. p. 235 sq.), expertus, quatuor iam guttulas acidi fortioris sufficere aquae congio: Calci extinctae iunxit eodem scopo hoc acidum la PEYRE (histoir. de la societé de Medecine à Paris pour 1776. p. 348.). Ipse Clar. LOWIZ (*Anzeige eines neuen Mittels, Wasser auf Scereisen vor dem Verderben zu bewahren, und faules Wasser wieder trinkbar zu machen.* S. Petersb. 1790. 8. p. 12.), vt carbonum puluere intermisto aquam iam corruptam penitus restitueret, vitrioli acidum in subsidium vocauit, et per drachmam carbonum et acidi vitrioli fortioris guttas duas aquae putidae vncias quatuor recentissimae similimas reddidit.

Hanc vim putredinem similesque corruptiones inhibendi et praeuertendi medici, qui tamen non nisi diluto vel tenui (*spiritus* vulgo audit), id est fortiori, quatuor (ita Clariff. MOENCH *systematische Lehre von den Arzneimitteln.* Marburg 1789. 8. p. 80. 219.), vel sex (ita Expertiff. MELLIN *practische materia medica.* Francf., Leipz. u. Kempt. 8. Edit. alt. 1778. p. 257.), vel (pharmacop. Edinburg.

Edinburg. Edit. in German. alt. cura BALDINGERI. Bremæ 1784. p. 80.) septem aquae partibus temperato vtuntur, in vsum suum trahunt.

Externo iam vsu multum prodest in vlceribus scorbuticis et cancriosis, ipsis venereis (I. CHFH. JAEGER *vermisch. chirurg. praktische Cautelen für angehende Praktiker der Wundarzneykunst*. Francfurt 8. Vol. II. 1789.), quae diluto adhuc maiori aquae copia acido diligenter et sollicite eluuntur; quantum valeat ad augendas corticis peruuiiani siue per os ingelli, siue enematis specie inieci vires antisepticas, toties experti sunt medici; eandem vim quoque exercet in angina gangraenosa gargarismatibus aut collutionibus instillatum, aut (VAN SWIETEN l. c. 2. p. 683.) multa aqua dilutum, et nitro sambucique rob iunctum saepius de die ore contentum; beneficam eius in apthiis vim praedicant HAHNEMANN (ap. MONRO l. c. 1. p. 150.) et SAVVAGES (nosologia methodica. Amstelod. 8. T. II. P. I. p. 429.) et ante eos RIVERIUS (Oper. med. vniuers. Francof. 1669. fol. p. 288.), qui gossypio illo humectato vlcuscula contingi, in infantibus vero melle rosarum edulcatum penicilli ope illiniri imperat; potens in his perinde ac in cancro labii inferioris, quem vocat, aquolo, expertus est BRVNNEMANNVS (Verhandelingen van het bataafsche Genootschap der proefondervindelle Wysbegeerde te Rotterdam. Rotterd. 4. Vol I. 1774. nr. 6.); illiniri autem ille iussit labio liquorem ex triginta huius acidi guttis, vncia aquae, et vt dulci sapore gauderet, melle rosarum conflatum; et eodem tem-

pore singulis horis ternis cochleare paruum acidi valde diluti melle edulcati ingeri.

Maiora adhuc praestat intus assumtum hoc acidum, modo respiratio sit libera, et primae viae ab omnibus fordibus mundaе (SYDENHAM Oper. medic. Geneu. 1736. 4. T. I. p. 358.); obstat quoque eius vsui tussis et alui fluxus, euitandus vsus alcalium, terrarum, et salium aceti acido grauidorum, atque abstinendum aegris, quamdiu hoc acido vtuntur, a lacte cibusque lacteis, ipsisque in infantibus recens natis, quibus eo acido opus est, lacti materno substituendum serum lactis (MELLIN l. c. p. 257.): Praecipitur autem in casibus, quibus conducit, nycthemeri spatio, guttarum quindecim ad drachmarum duarum vsque dosin, nunc aqua communi (ad cochleare minus recipit aquae sesquioniciam MOENCH l. c. p. 219. ad acidi drachmam vnam aut duas aquae vncias quatuor MELLIN l. c. p. 256.) dilutum, et aliquando melle vel syrupo quodam e. g. violarum edulcatum, nunc cereuifiae tenui aut decocto vulnerario ad gratum vsque acorem instillatum (SYDENHAM l. c. p. 142. 147. 148. 253. 504.), vel potui alii (*idem* l. c. 244.), vel (TISSOT l. c. p. 519. OFTERDINGER *Anleitung für das Landvolk in Absicht auf seine Gesundheit*. Zürich 1773. 8. p. 683.) decocto hordei additum, vel mellis, aut syrupi e. g. rubi idaei, ribesiorum (MOENCH l. c. p. 219.) violarum (TISSOT l. c. p. 519.), althaeae et diacodion (OFTERDINGER l. m. c.) quatuor (MOENCH l. m. c.) aut fex (TISSOT et OFTERDINGER ll. m. cc.) vncias conditum: Si quando
alui

alui profluuium aut vrinæ difficultatem cieat eius vsus, imminuenda paulisper est dosis, et post singula eius praebia exhibendum aegro vasculum cremoris hordei, aut aliquot cochlearia gummi arabici cum aequali sacchari copia in puluerem comminuti (OSTERDINGER l. m. c.): Sunt, qui malunt pigmento florum aquilegiae, bellidis, dianthi caryophylli, papaueris rheados laete tinctum, et tincturae nomine insignitum praescribere.

Ea ratione adhibitum mirifice prodest vitrioli acidum in febris acutis, potissimum putridis ac malignis (SIGLICIVS *diff. de febre maligna.* 1616. 4. ETTMÜLLER *collegium practicum.* fol. p. 329. RIVERIUS l. c. p. 542.), praesertim epidemicis (HIRSCHEL *medicinische Nebenstunden.* Berlin 1772. 8. p. 125. MELLIN l. c. p. 257.) et contagiosis (MINDERER *medicina militaris.* 1634. 12. p. 163.), in ipsa adeo peste (CRATO a KRAFTHEIM l. c. L. IV. pag. 602. 603. L. VII. pag. 236. Guil. PITHOPOEVS *Vincetoxicum.* Kempt. 1614. 8. MINDERER *de pestilentia.* c. 15. DIEMERBROECK *de peste.* Arnhem. 1646. 4. l. 3.), in aliis, comate (SYDENHAM l. c. I. p. 142.), alui fluxu (DVSSAVSOY *differt. et obseruations sur la gangrène des hôpitaux.* à Genev. 1788. 8.), petechiis (SYDENHAM l. c. p. 253. MONRO l. m. c. I. c. 3. sect. 3. p. 75.) stipatis, in scarlatina morbillisque malignis (MELLIN l. m. c.), in variolis confluentibus (SYDENHAM l. m. c. p. 147.), etiam nigris (*idem* l. c. p. 148.) aliisque malignis.

Ea virtute corruptelam arcendi, iam CRATONI (I. c. L. VII. p. 236.) fatis superque cognita, niti quoque videtur eiusdem acidi vtilitas in scabie a Clar. HELMICH et B. BÜCHNER (diss. de vsu interno olei vitrioli diluti in nonnullis scabiei speciebus, Hal. 1762. 4.) et nuperius ab Ill. BALDINGERO (Pharmacop. Edinburg. Edit. in Germania alter. p. 359.) et Clar. HAHNEMANNO (apud MONRO I. m. c. p. 76.) praedicata, atque in pertinacioribus et herpeticis, leprae adeo aemulis cutis morbis (SMYTH medical communic. London. 8. Vol. I. 1784. p. 199 sqq.) confirmata, et auxilium, quod, intus quamuis ingeltum, dum partes maioris ambitus in pus abeunt, aegrotis praestat.

Constringendi porro partes molles potentia huic acido inest: Hinc sunt, qui (MELLIN I. c. p. 166.) in haemoptysi, si a resoluto sanguine aut vasorum osculis relaxatis pendeat, neque aut haemorrhoidum aut menstruorum vices suppleat, feliciter adhibuerunt; laudani liquidi Sydenhami parti dimidia iunctum in haemoptysi praedicat Ill. a CRELL (*Sammlung von HALLER's academischen Streit-schriften.* Helmst. 8. Vol. II. 1779. p. 126. 300.) et in haemorrhagia vteri *idem* (I. m. c. p. 126. et in HALLER's *Beyträgen zur Geschichte und Heilung der Krankheiten.* Berlin u. Stettin 8. Vol. I. p. 467. 471.) ac Clar. AASKOW (act. societ. medic. Hauniens. Haun. 8. Vol. I. 1777. 8.), in ea potissimum, quae grauidas excruciat *Idem* (I. m. c.); in ipso vomitu mistuque cruento LOEFFLER (*Beyträge zur Arzneygelehrsamkeit und Wundarzneyk.* Leipz. und Alton.

Alton. 8. T.I. p. 179.), in aliis sanguinis fluxibus a scorbutica acrimonia oriundis. FOWLER (ap. DVNCAN medic. comment. for 1789. Vol. IV. 1790.): Opio iunctum in ipsa tussi cruenta commendat Celeb. BLOCHIVS, in phthiseos ex laxitate pulmonum natae, cui tamen Ill. QVARIN sine fructu opposuit, initiis alii. Chartam bibulam vitrioli spiritu probe humectatam promanantem sanguinem sistendi ergo vulneribus applicant Chirurgi (SCHVLZE theses de materia medica edit. a CHPH. C. STRVMPF. Hal. 1746. 8. p. 39. 40.).

Refrigerat etiam vitrioli acidum pro more aliorum; ideo in febribus, inflammatoriis quoque, e. g. peripneumonia (TISSOT l. c. p. 84.), in febre ardente (*idem* l. c. p. 238.), in variolis benignis (*idem* l. c. p. 222. SYDENHAM l. c. p. 244. 504.) sitim egregie sedat, et aestui temperat. In singultu cochlear liquoris ex aquae vncis quatuor et spiritus huius drachma conflati sorbendum suadet DVN- CAN (medic. comment. for 1789. Vol. IV. 1790.).

In morbis spasmodicis commendat hunc spiritum MELLIN (l. c. p. 257.), in calculo B. HART- MANN (progr. de acidi vitriolici virtute calculum pellente. Francof. ad Viad. 1780.), in phthisi pituitosa WINDORF (de acidi vitrioli in morborum medelae vsu et abusu. Erford. 1793. 4. p. 15.), in asthma et hydrope RIVERIVS (l. c. p. 298 et 394.), in arthritide CRATO (l. c. L. VII. p. 826. 827.).

C 4

Cum

Cum vini spiritu purissimo combinatum vitrioli oleum fitit *elixir acidum*, iam CRATONI (l. c. L. V. p. 293), vt videtur, notum, et a I. I. BECCHERO (*närrische Weisheit und weise Narrheit von I. F. R. 1706. 12. p. 60.*) commendatum, si HALLERVM (Ill. I. G. ZIMMERMANN *hannöverisch. Magaz. 4. ann. 1773. p. 311.*) sequaris, ex aequali vtriusque pondere, eadem ratione in pharmacia rationali medicorum Cassellanorum (p. 71.) obseruata, si DIPPELII (*Krankheit und Arznei des menschlichen Lebens. Francf. und Leipz. 1736. 8.*) praecepta teneas, ex spiritus vini partibus sex et vna olei vitrioli, adiectis adhuc croco et granis kermes (*liquoris lithon-thripticum nomine olim quoque notum*), si B. SCHVLZIVM (dissert. qua problema, an dentur medicamenta, quae calculum in vesica comminuunt, solvitur. Hal. 1734. 4.) audias, optime ex quatuor partibus spiritus vini et vna olei vitrioli parandum.

A guttis sex ad decem et viginti vsque aqua aut aliis liquoribus dilutum, vel syrupo quodam, ita vt drachma v. g. addatur syrupi sesquiunciae, edulcatum, in morbis chronicis ad drachmam vsque per diem exhibitum, hoc pariter in connubio putredini aliisque humorum corruptelis resistit hoc acidum, eapropter in febribus biliosis, putridis, malignis, variolis, morbillis, purpura eiusdem notae (KAEMPF l. c. p. 307. Ill. I. G. ZIMMERMANN l. c.), in scorbuto, quem vocant, putrido, purpura chronica, scabie, aliisque cutis vitiiis chronicis, in pure et sanie, ex vlceribus, potissimum ossium, resorbta (Pharmacia rationalis correcta et aucta

aucta edit. PIDERIT. Cassell. 1782. 8. p. 115.)
 egregii vsus: Ceterum, quamvis vini spiritu tem-
 peratum, non omnium aegrorum ventriculus fert
 hoc acidum, quod potius interdum vomitum et
 cardialgiam ciet, quibus sese manifestantibus effe-
 ctibus desistere medicus ab ulteriori vsu debet.

Eo connubio non obstante (certe si normam
 ab HALLERO praescriptam sequaris) calori febrili
 moderatur, et sitim sedat, aliaque ex priori fonte
 profluentia febrium symptomata tollit. Constrin-
 git porro et roborat fibram contractilem, propterea
 in morbis a laxitate oriundis, e. gr. pollutionibus
 (MELLIN l. c. p. 272.), fluore albo (MELLIN l. m. c.),
 diabete (FERRIAR l. c. p. 115.), in menstruorum
 atque haemorrhoidum fluxu nimio, ipsa haemo-
 ptyssi, adeo phthisi, eiusque quidem, modo omnis
 inflammatio absit, stadio altero (REID an essay on
 the nature and cure of the phthisis pulmonaris.
 London 1785. 8.), in aegris, diu ea medicina
 vtentibus, niueam aliquando dentibus albedinem
 concilians.

Calculos quidem vsu huius elixir interno con-
 teri, externo nodos podagricos discuti somniauit
 olim (l. c.) DIPPELIUS, at dolores a calculis et sa-
 bulo renum excitatos, perinde ac similes arthriti-
 corum et podagricorum aerumnas vsu eius interno
 subleuari, experti quoque sunt alii.

In morbis denique, neruorum systema tur-
 bantibus, modo non febrilibus, commendauit,
 praeunte praeceptore, immortalis HALLERO, Ill.

I. G. ZIMMERMANN, qui (I. m. c.) felicissimum eius in chorea S. Viti, quemadmodum Ill. WEICKARDVS (obseruat. medic. Francof. 1775. 8.) in epilepsia pertinaci, et Clariss. ALTHOF (*praktische Bemerkungen über einige Arzneymittel.* Goetting. 8. Vol. I. 1791.) in tremore manuum, opii vsum insequente, successum annotauit.

Sunt, qui extrinsecus quoque ad leniendos dolores a spasmō natos, ad discutiendas contusiones et fugillationes aqua temperatum hoc elixir applicant (Pharmac. ration. p. 115.).

Quorum ventriculo minus aridet elixir hoc simplicius, melius conducit, nisi aestus febrilis aut sanguis nimium commotus obstet, primo descriptum (Thesaurus et armamentarium medico-chymicum selectissimum. Lubec. 1646. 4.) et postea denominatum ab Adr. a MYSICHT *elixir vitrioli*, variis aromatibus conditum, utique roborandi, inprimis ventriculum, virtute, simpliciore prae cellens, hypochondriacis, hysteris, languente adhuc post febres intermittentes ciborum appetitu laborantibus (BALDINGER l. c. p. 349.) utile; protracto etiam per menses et annos vsu, ita ut aegri bis vel ter quotidie viginti et plures adhuc eius guttas forberent, in ea phthiſeos inflammatoriae et suppuratoriae specie, in qua vniuersi quasi cruoris materiam per pulmones sputorum forma eiici putes, proficuum (DE HAEN l. c. P. XII. 1768. p. 239.)

Arctiori vinculo nectitur acidum cum vini spiritu, leni igne si distillatur liquor: Ita, teste

BECCHER

BECCHER (l. c. p. 58.) et ASTRUC (de morbis veneris. Paris 4. 1738. L. 4. c. 12. p. 462.) Empiricus quidam RABEL *aquam* RABELII a posteris dictam, ex oleo vitrioli et triplici portione spiritus vini rectificati distillatione confici iussit, quam ptisanis aut aliis vehiculis instillatam, in gonorrhoea, potissimum dysuria, eam toties comitante, in febris ardentibus eximie refrigerare, fluxus sanguinis, etiam internos, nisi inflammatione stipatos, sistere perhibet (l. m. c.) ASTRUC.

Vulgo tamen recipitur spiritus vini purissimus, quem alcohol vocant, quod quidem conubium, quamvis iam BASILIO VALENTINO, siue quicumque sit auctor scriptorum hoc nomen in frontegerentium (*letztes Testament. P. V. p. 867. Wiederholung des großen Steins etc. p. 84.*) cognitum fuisse videtur, primus tamen VALERIUS CORDVS (Dispensatorium siue pharmacorum conficiendorum ratio. Antwerp. 12. 1580. p. 416.) distinctam eius laboris mentionem iniicit, et exactam descriptionem exhibet.

Non huius est loci, numerosa illa discrimina, quae tum rationem vtriusque liquoris adhibiti, tum laboris regimen ipsum spectant, fusius enarrare; sufficiat potius illi, quem heic nobis praefigimus, scopo, commemorare medicamenta, quae operatio ista suggerit.

Aether Frobenii, Aether vitrioli, multis quoque *Naphtha vitrioli* dictus, ponderis specifici exigui, vt ab oleis aethereis longe superetur, et ipsi liquori
anodino

anodinó minerali HOFFMANNI innatet, summe volatilis, odoris grati, facillime flammam lucidam, candidam capiens, et parum fuliginis suppeditando nullumque carbonem relinquendo deflagrans, coloris expers, spiritu vini facillime, paulo difficilius (vt tamen decem aquae partes vni aetheris sufficiant) aqua soluendus, quum facillime vaporum speciem sibi sumat, partem corporis viui, quam contingit, maxime refrigerat: Ex hoc fonte deriuus aetheris facultatem, dolores et spasmos sedandi (CVLLEN lectures on materia medica. Edinb. 4. Vol. 2. Ed. 2. 1789. p. 375.), et flatus pellendi, quam a quinque ad viginti et quadraginta guttas (MORRIS medical obseruations and inquiries by a Society of physicians at London. 8. Vol. 2. Lond. 1762. n. 12. p. 176 sq. ad drachmas duas vsque ingessit), aquae, vino, vt plurimum saccharo instillatas, in cardialgia (MELLIN l. c. p. 273.), potissimum arthritica (LIND apud SIMMONS medical journal of London. Vol. 6. pro anno 1785. P. I. n. 8.), colica flatulenta, et hemicrania spasmodica (VICQ D'AZYR an aether hemicraniae neruosa? Paris. 1778.), in spasmis ipsis hysteriis non raro expertos se esse testantur medici; externo vsu aurium, dentium, rheumaticos ceruicis dolores eius vsu esse fugatos refert (l. c.) MORRIS, chronicos capitis interdum MONRO (l. c. c. 2. f. 1. n. 3.): Dentibus dolentibus gingiuae in latere affecto positae admouetur, si carioli fuerint, gossypio instillatus dentis foveolae excauatae intruditur.

Quum

Quum praeterea partes quas contingit, stimulet, celerrimeque in vapores abeundo cito agat, tum linguae aliisque membris paralyticis inunctus, tum hominum, animi deliquium vel asphyxiam, aut a submersione in aquam, aut a maligna quadam aëris specie perpefforum naribus admotus vel ori infusus aliquando egregie iuuat.

Quum principium vegetabilium adstringens aethere soluatur, et huic iunctum facilius vasa subeat, et per subtilissimos eorum ramos permeet, in multis forsan morbis, quibus roborantia in intima viscerum penetralia deducta conducunt, adhiberi (DE MORVEAV elemens de chymie de l'Académie de Dijon etc. 8. Vol. III. cap. 19. traduct. german. p. 303.) haec solutio posset.

Quum porro calculos felleos hoc aethere solui docuissent experimenta, eximie inferuit in colica aliisque morbis, qui ab his calculis ductum chole-dochum obturantibus proficiscuntur; quum tamen nimis cito avolet, vt paulisper figatur, addidit aequale pondus olei terebinthinae, cuius misturae (aegrotis, qui eam nimis fastidiunt, addi quoque possunt aliquot guttae olei cuiusdam gravioris) binis aegris quotidie cochleari paruo exhibito, calculos, vt sibi persuasit, diminutos per aluum secedentes vidit DVRANDE (Nouv. memoir. de l'Académ. de Dijon. 1782. 8. p. 199 sqq.).

Differt ab hoc aethere *naphtha vitrioli* proprie sic dicta, *oleum vini* ab aliis, *oleum vitrioli dulce*, ab aliis *oleum naphthae* nuncupatum, odore grauiori
minus

minus grato, pondere specifico maiore, ita vt aquae infusum fundum petat, colore, praesertim antequam depuratum est, rufo, flauo aut viridi, maiore etiam fuliginis, quam flagrando eructat, et carbonis, quem relinquit, copia, PARACELSO (*von den natürlichen Dingen*. L. I. vom Sulphure embryonato. c. 7. vom Vitriol. c. 8.), vti quidem videtur, iam cognitum, virtute tamen salutari cum aethere proximè conuenit, vt ideo medicis promiscue cum hoc, infantibus a guttis quatuor ad octo, adultis ad viginti guttas, siue saccharo instillatum, siue vasculo infusi theae superingesto dilutum propinatum, et in doloribus dentitionem (MANGOLD *chymische Erfahrungen und Vortheile*. Erfurt 1748. 4. S. 18. 37. p. 8. 24.), nephritidem, rheumatismi atque arthritidis varias species concomitantibus, a vermibus inquilinis excitatis, in cardialgia, colica (GVTTORF *Spicilegia ad olei vini praeparationem* usumque. Hal. 1757. 4. p. 31. 32.), singultu (DVNCAN l. m. c.), exanthematibus retrogredientibus (FASELIVS de oleo vini atque sale sedatiuo Hombergii. Ienae 1763. p. 17.), atque in spasms omnis generis (GVTTORF l. m. c.) sedandis, in febribus, praesertim inflammatoriis, ophthalmia (MANGOLD l. m. c.), in morbis paralyticis atque apoplecticis, in ipsa gutta serena (LVDOLF *Einleitung in die Chemie*. p. 1054.) sananda efficax inventum sit.

Spiritus vitrioli dulcis, Acidum vitrioli vinosum, Liqueur aethereus vitriolatus, Spiritus aethereus vitriolatus (Pharmac. suecic. Lips. et Alton. 1776. 8. p. 100.).

p. 100.) Gratissimi odoris et saporis liquor, tum volatilitate, tum pondere specifico exiguo proxime ad vini spiritum purissimum accedens, sed virtute, frigoris sensum, siue ori ingeratur, siue aliis partibus inungatur, in partibus contactis excitandi, mirifice ab illo diuersus, virtute saluari propius ad aetherem accedens, quo tamen, quum in hoc spiritu multo vini spiritu temperatus sit, paulo debilius agit, vt dupla vel tripla eius portione opus sit.

Liquor anodinus mineralis, a Celeberr. HOFFMANNO (diff. de acido vitrioli vinoso. Hal. 1732. 4.) appellatus, a pharmacopoeo quodam MARTMEYER (STAHL experimenta, obseruationes, animaduersiones CCC. Berolin. 1731. 8. p. 410. et SCHVLZE praelectiones in dispensatorium Brandenburgicum. edit. alt.) inuentus, parum differt ab hoc vitrioli spiritu dulci, nisi quod aliquot olei vitrioli dulcis (in ʒij. circiter 12) guttis impraegnatus sit, gratissimum analepticum, refrigerans, dolores et spasmos sedans, putredinem arcens, eo fine ad triginta, quadraginta et plures guttas nunc saccharo instillatum, nunc aliis liquidis medicinis adiectum, etiam salibus mediis iunctum, quae eius vi in partes suas (DEHNE apud CRELL *Beiträge zu den chemisch. Annal.* Helmst. et Lipsf. 8. Vol. 2. p. 263. et SCHILLER diff. de acidorum dulcificatorum agendi modo in salia media. Helmst. 1786. 4.) nequaquam diuelluntur, interno vsu in febribus, potissimum exanthematicis et malignis (SMYTH *medical communic.* London. 8. Vol. 1. 1784. p. 135 sqq.), in doloribus (FR. HOFEMANN *medicin.*

cin. ration. systemat. Hal. Magdeb. 4. T. IV. P. 2. 1736. p. 390.) tum adutorum, tum potissimum infantum (*Idem* ibid. suppl. 1740. p. 32.) v. gr. a dentitione difficili natis, atrocissimis viarum vrinariarum a calculo natis (*Idem* ibid. T. IV. P. 2. p. 368. 369.), capitis (*Idem* ibid. p. 77.), lancinantibus ventris, a scorbutica acrimonia oriundis (*Idem* ibid. P. 5. 1739. p. 35.), rheumaticis et arthriticis, siquidem cum liquoris cornu cerui fuccinati aequali pondere combinatur, vocatur tunc *liquor arthriticus Elleri* (III. BALDINGER l. c. p. 356.), leniendis, posterioribus tollendis, in spasmis et convulsionibus, ipsa epilepsia (FR. HOFFMANN l. m. c. P. 3. 1737. p. 20.), aliis dentitionem difficilem (*Idem* ibid. suppl. p. 32.), paroxysmos febrium intermittentium (*Idem* ibid. P. I. 1734. p. 20.) comitantibus, a suppressis (hic cum essentia castorei exhibitus) menstruis oriundis (*Idem* ibid. P. III. p. 71.), in asthma convulsivo (*Idem* l. m. c. p. 347.), singultu (*Idem* l. m. c. p. 430.), vomitu (*Idem* ibid. P. II. p. 234. III. p. 502. 505.), cholera (*Idem* l. m. c. p. 390.), alui fluxibus (*Idem* l. m. c. p. 592.), ipsaque (*Idem* l. m. c. p. 543.) dysenteria sedandis, in sanguinis profluviiis v. g. ex utero, si quidem pulveri nitroso iungatur (*Idem* ibid. P. II. p. 112.), et naribus (*Idem* l. m. c. p. 18.) procedentibus, haemorrhoidibus quoque nimis (*Idem* l. m. c. p. 92.), pollutionibusque nocturnis (LAVDUN in journal de medecine, chirurgie et pharmacie T. 74. 1788. Jan.) sistendis tantopere efficax. ad homines animi deliquo correptos resuscitandos tam potens remedium.

Neque

Neque extrinsecus adhibitus vi ista dolores mitigante caret; ita gossypio instillatus et denti cariolo intrusus (HOFFMANN I. m. c. P. II. p. 476.) mirifice interdum prodest.

Sunt, qui aliis medicamentis grati modo saporis atque odoris ergo, aut eo scopo adiciunt, ut ventriculum, praecipue flatibus distentum, in dissoluendis, quae illi ingeruntur, remediis iuuet.

Vix singulari dignus est nota liquor, a monacho quodam MANCHINI olim venditus, et eius postea nomine insignitus; non enim est, nisi liquor anodinus mineralis HOFFMANNI, superstite ab huius praeparatione resina, leni calore adiuuante, tinctus (SPIELMANN institution. chemiae. Argentor. 1753. 8. p. 132.).

Idem vitrioli acidum cum oliuarum oleo in saponis speciem abit (ACHARD journal de physique. à Paris. 4. Dec. 1780. Ian. et Febr. 1781.), a B. MACQUERO (Memoir. de la Societé de medecine à Paris pour 1776. p. 379 sq.) CORNETTIO (ibid. pour 1779. p. 188.) CARMINATI (apud BRUGNATELLI biblioteca fisica d'Europa. Pavia. 8. Vol. VII. 1789. n. 13. et apud CRELL *chemisch. Annal.* 1790. Vol. I. p. 298.) medicis quoque vsibus commendatam: Quamuis B. MERCKIUS (*Götting. Anzeig. von gelehrten Sachen.* 1787. p. 578.) neque sanguinis crustam phlogisticam, neque coagulatum hydropicorum serum, neque calculos aut felleos aut vrinarios hoc sapone dissolutos videret, eumque in morbis diuturnis a pituita natis, in obturatione inte-

D

stini

fini coli sine fructu se adhibuisse conqueratur, in casibus certe, in quibus sal lixium saponis vulgaris huius vsui obstat, medicorum meretur attentionem, in aliis quoque virtute irritante et solvente hunc superans, ita vt a CORNETTIO (l. c.) a quatuor ad decem grana bis per diem exhibitus, in nephritide, calculo, scirrho mammae, a CARMINATIO (ll. cc.), modo fibrae non nimis irritabiles et ventriculi vires non nimis labefactatae sint, ad scrupulos duos et maiori adhuc pondere aqua solutus, et quotidie per longum temporis spatium ingestus, in febribus intermittentibus pertinacissimis, obstructionibus viscerum, hydrope, ictero, cachexia, suppressione fluxus menstrui, et extrinsecus applicatus in tumoribus pedum eximiam opem praestaret.

Ad hunc saponem accedunt quodammodo, ita tamen, vt vitrioli fortius acidum praedominans cutem rubefaciendi et rodendi facultatem exferat, externo vsui dicata quaedam medicamenta, *unguentum* puta *paralyticum* (New dispensatory II. Edit. London. 1765. 8. p. 646.), quo membra morbo hoc afflicta ad ruborem vsque fricantur, ex hoc fortiori acido, oleo baccarum lauri, et adipe porcino, et aliud nuperius denuo a LANGIO (apud MELLIN l. c. p. 365.) laudatum, ex oleo oliuarum, oleo hypericonis et oleo vitrioli confiatum.

2. *Nitri acidum*, aqua magis dilutum, sub nomine *aquae fortis* artificibus notum, odore sibi proprio, vaporibus rubris, quos igni expositum eructat, soluente vi, quam in multa metalla exercet, aëre nitroso, qui, dum dissoluuntur, exsur-

exfurgit, aliisque dotibus facile distinguendum, medicis rariori vsu venit, adeo vt Clariff. HAHNEMANN (in versione c. operis MONROANI I. p. 77.), experientia, duce, serio ab eius in febribus biliosis vsu dehortetur, quamuis tum externo vsu rodente, quam in partes corporis animalis viui exercet, vi, absumendis verrucis, ac vi putredinem arcendi, sistendae ossium cariei interdum inferuiat, tum interno vsu, modo aqua satis temperatum, et eadem virtute putredini resistente, et diuretica mirifice prosit: Ita iam FR. HOFFMANNVS (Medicin. ration. systemat. T. IV. P. I. p. 270.) aqua vel cereuisia tenui, cuius singulis mensuris spiritus nitri quinquaginta circiter guttae instillatae erant, largius pota, in febre castrensi maligna petechiali, et nuperius Clar. EBERHARD (apud HIRSCHEL I. c. p. 126.) aqua forti potui ordinario instillata multos Pomeraniae rusticos a febre maligna epidemica tum praeseruatos tum sanatos vidit; etiam Cl. HAHNEMANN (l. m. c. p. 76.) spiritum nitri adeo fortem, vt pondus eius specificum pondere aquae = 1000 posito, aequaret 1400, quotidie ad decem vel quindecim grana vna cum copiosissimo potu aquoso ingestum, in hydrope egregiam tulisse opem expertus est.

Spiritus nitri fumans, Spiritus nitri Glauberi, rutilo colore flammeisque halitibus, quos eructat, facile distinguendus, caute applicatus, vel penicilli ope illitus, ad tumores palpebrarum cysticos, praesertim cystidem relictam, verrucas, excrescen-

tias carnosas, hordeola suppurantia, pure expresso, exedenda, staphyloma et mala a tumore chronico et induratione interioris tunicae palpebrae nata sananda commendatus a Guil. ROWLEY (treatise on one hundred and eighteen principal diseases of the eyes and eyelids. London. 1790. 8.)

Exhibet autem hoc quoque acidum cum purissimo vini spiritu similem in modum tractatum, quam vitrioli acidum, tam aetherem vel *naphtham nitri*, quam *spiritum nitri dulcem*, aliis (Pharmacop. Edinburg. p. 81.) *acidum nitri vinosum*, vel (Pharmac. suecic. p. 99.) *Spiritus aethereus nitrosus* appellatum, qui vterque viribus accedit ad aetherem vitrioli et spiritum vitrioli dulcem, suavi odore, vt multis videtur, antecellit: Posterior potissimum tanquam refrigerans et spasmis moderans medicamen a guttis 40 - 120, et duas vsque drachmas, in febris intermittens tertianae paroxysmo (FR. HOFFMANN l. m. c. T. IV. P. I. p. 20.), singultu (*Idem* ibid. P. 3. p. 430.), epilepsiae insultu (*Idem* l. m. c. p. 20.) aliisque id genus malis cum fructu adhibetur. Ab eiusdem cum aequali spiritus vitrioli acidi pondere permisti, vocat nunc (Pharmac. select. obseruat. clinic. comprobat. Wezlar 8. Ed. 3. 1792. p. 45.) Cl. VOGLER *Elixir acidum*, guttis decem ad triginta aliquot aquae fontanae vnciiis instillatis, in morbis spasmodicis, neruorum summa debilitate, virium prostratione febres malignas comitante atque excipiente, variolis malignis vel ob virium vitalium lapsus non erumpentibus aut retroredientibus, animi deliquio, sanguinis profluvio

ex

ex eiusdem resolutione oriundo eximios effectus vidit Clar. VOGLER.

3. *Salis communis acidum, Acidum muriaticum, Spiritus salis*, singulari pariter eoque ingrato odore nares ferit, aquam fortem suo confortio in aquam regis commutat, caelestem cupri in aqua forti dissoluti colorem in viridem conuertit, argento aqua forti soluto lacteam opacitatem inducit, nequaquam vero, modo purum fit, factam terrae calcariae vel ponderosae per quodcunque acidum solutionem turbat.

Vi putredinem aliasque humorum corruptelas arcendi cum vtroque mox praecedente acido conuenit, vt pariter tum interno vsu ad guttas viginti vsque per integrum diem liquori cuidam aquoso instillatum, scrophulis (FERRIAR l. c. p. 171.), scorbuto, et febribus potissimum putridis (HAHNEMANN apud MONRO l. c. I. p. 77.) et malignis, (W. WRIGHT London medic. journ. Vol. 3. P. I. *übers.* in *Samml. auserlesen. Abhandl. zum Gebrauch practisch. Aerzte.* Lips. 8. Vol XII. p. 104.), adeo petechialibus ipsique pesti (W. FORDYCE on the virtues of muriatic acid or spirit of sea-salt in the cure of putrid diseases. London 1789. 8. *übers.* in *Samml. auserles. Abhandl. etc.* Vol. XIV. 1791. fasc. 3.) sanandis, tum externo vsu, gargarismatibus additum, quae in vlceribus colli interioris gangraenosis praescribuntur, melle temperatum, et (DE MEZA act. societ. reg. Hauniens. Vol. II. 1791. n. 7.) partibus affectis penicilli ope illitum, cancro oris aquoso fungoque labii superioris (van WY

Verhandeling. van het Maatschapp. der Vetensk. te Haarlem. Vol. XIX. P. I.) tollendo, aqua distillata (ad drachmam spiritus aquae vncias quatuor imperat van SWIETEN (l. c. III. p. 369.) dilutum, et, si lenius malum fit, melle edulcatum, in scorbuticis oris vlceribus sanandis (van SWIETEN l. m. c. p. 803.), in gangraena et sphacelo, praesertim gingiuarum, inhibendo (*Idem* l. m. c.), ad gangraenam, potissimum testiculos infestantem, sistendam (KIRKLAND enquiry into the present state of medical surgery. London. 8. Vol. II. 1786.), ad progressus ipsius cancri impediendos (van SWIETEN l. m. c. p. 901.), aqua rosarum temperatum, ita vt primo quinque ad decem, sensim quinquaginta et sexaginta guttae aquae vnciae instillentur, chemosi dissipandae, et fungis palpebrarum ac corneae corrodendis (van wy Verhandlingen van het bataaffch Genootskap te Rotterdam. D. 5. 1781.), vuulae a feri colluue nimia prolongatae et tumidae (JAEGER *fünfszig chirurgisch-practische Cautelen*. Francf. 1788. 8.) restituendae commendatum fuerit.

Sunt, qui eodem acido perniones lauando feliciter (LINNE mater. medic. Ed. sta. cur. SCHREBERI. Erlang. 1787. 8. p. 297. alius ap. VANDERMONDE recueil periodique d'observations de médecine, chirurgie, pharmacie etc. T. VII. 1757. Aug. n. 9. p. 154.) sustulisse se gloriantur; alii qui (W. ROWLEY treatise on the regular, irregular, atonic and flying gout. London. 1792. 8.) eo, 128 partibus aquae diluto pedes lauando, podagram sanasse, alii (Gentleman's Magazine. London 8. for.

1752.

1752. p. 579.), qui eius cum terebinthinae oleo mistura extrinsecus calida applicata arthritidem fixam, tumores calcaria materia refertos aliosque duros dispulisse, paralyfin ipsam sanasse se, referunt: Vnguento ex vna eius, vna vnguenti de althaea, et quatuor vnguenti iuniperini partibus parato, et bis quotidie per mensem vnum et dimidium inuncto, tineae pertinaci feliciter medicatus est PLENCK (apud MOHRENHEIM *wienerische Beyträge zur practischen Arzneykunde*. Dessau und Leipz. 8. II. 1783.).

Spiritus salis dulcis, facto per distillationem arctiori cum vini spiritu connubio paratus; ad guttas viginti et triginta ingestus, non arthriticos modo dolores et tumores, tumoresque oedematosos, qui febres intermittentes crebro excipiunt, tollere; sed largiori dosi ad cochleare vnum vel alterum cum cereuisia ante febris inuasionem exhibitum febres intermittentes sanare perhibet LANGE (de remediis Brunsvicensium domesticis. Brunsv. 1769. 8. p. 205 sq.), extrinsecus cum charta emporctica caute applicato crines extirpari posse testatur ROSENSTEIN (apud LINNÉ *mater. medic.* p. 297.).

Spiritus arthriticus Pottii, ex distillatione salis communis cum vitrioli et terebinthinae oleo prodiens, in tumoribus cysticis durioribus emolliendis efficacissimus (ACRELL *chirurgische Vorfälle übers. von J.A. MURRAY*. Goetting. 8. Vol. I. 1777. p. 335.).

4. *Acidum boracis*, *Sal sedatium*, *Sal narcoticum*, *Sal Hombergii*, sapore debili non acido, facie externa squamulas micae margaritarum

tarum instar nitentis referente, facili in igne fluxu, difficili in aqua solutione, fatis a praecedentibus distinctum, BECCHERO, vti quidem videtur (Physicae subterraneae. Suppl. 2. 4. Th. 17. n. 190.) iam cognitum, et eo, quod perinde ac HOMBERGIVS, qui primus (Mém. de l'Académie royale des scienc. à Paris ad ann. 1702. n. 2.) eius parandi modum populari sermone publice exposuit, a vitrioli potius acido, quam a borace originem eius deducebat, ab illo Viro *Sal volatile olei vitrioli* appellatum, cuius loco nostra adhuc aetate in Gallia (DE MORVEAV nouv. memoir. de l'Acad. de Dijon. 1785. tom. 2. p. 239 sqq.) mercurius sublimatus corrosivus dulci mistus venditus fuit, omnino facile discernendus.

Iam HOMBERGIVS (l. c.) vires huius salis leniendis spasmodicis, doloribus, aliis nervorum turbis pares, in febribus malignis delirio stupatis, in mania, epilepsia, aliisque eiusmodi morbis efficaces, pronunciauit, subscribentibus huic sententiae multis senioris aetatis iisque magni nominis medicis, inter quos nominasse sufficiat CARTHEUSERVM (*Vermischte Schriften aus der Naturwissenschaft, Chymie und Arzneygelahrheit*. Francf. an der Oder 8. n. 3. 1756. p. 180.), HASENEST (Commerc. litterar. noricum ann. 1736. p. 12.) PH. FRID. GMELIN botanic. et chem. ad praxin medicam applicat. Tubing. 1755. §. 11. p. 30.) LIEVTAUD (synops. prax. medic. 1765. P. II. l. 1. §. 2. art. 13.) A. CHRN. REUSS (diss. de sale fedatiuo Hombergii. Tubing. 1778. 4. p. 43.).

43.), qui granorum trium ad decem, et, si fluido quodam solutum erat, scrupuli pondere ingeri iubebant, ea medicina tanto magis gauisi, quod omni prauo sapore orba facilius aegrotis, etiam delicatioribus et alia medicamenta fastidientibus ac pertinacissime saepe renuentibus, ingeri poterat, neque aegrotos aliorum soporiferorum more aut excalesciebat, aut debilitabat; inter nuperiores tamen III. CVLLEN (I. c. P. 2.) multiplici experientia convictus nullo fundamento niti haec praeconia sibi persuasit.

5. *Sal succini, Sal succini volatile*, odore sibi proprio ad empyreumaticum accedente, minus grato, forma prismatum triedrurum sicca, solida, ad aërem persistente, magna volatilitate, ipsa salium mediorum, quae cum salibus lixiuis progignit, indole (STOCKAR DE NEVFORN specimen de succino. Lugd. Batav. 1760. 4. p. 26 sq.) facile dignoscendum; si quidem purum sit, totum aqua et vini spiritu dissoluitur, ita ut posterior haec solutio ab aqua non turbetur, et igni expositum totum in auras auolat, neque unquam, cum calce viua tritum, salis ammoniaci spiritum olet, at frequenter succini ipsius puluere et oleo, cremore tartari, sale armoniaco eiusque sale volatili adulteratur.

Sal hic acore suo vrinam pellit, ut ab immortali BOERHAAVIO (Elem. Chem. Lugd. Bat. 4. 1732. II. p. 288.) principis diuretica titulo condecoratus fuerit, putredini potenter resistit, quare in sphacelo senum commendatus, et stimulat; ideo in

D 5

summa

summa februm malignarum debilitate, ac, nisi plenitudo vasorum obtet, in paralyfi et apoplexia ipsa proficius; in amaurosi sananda, utique una cum aliis e. g. radice valerianae, emplastris vesicatoriis inter humeros adplicatis efficac (LVXMORE memoirs of the medic. Societ. at London. Vol. III. 1792. app. XXXI.). Oleo firmiter infixo virtute refrigerante, plurimis reliquis acidis communi, priuatur, sed potentius sudorem mouet, ut in morbis a transpiratione suppressa natis, exanthematibus aut retrogressis, aut, si critica sint, ad superficiem exterminandis, arthritide, egregie proficit, et spasmos sedat; hinc siue solus, siue cum spiritu cornu cerui depurato ad saturationem vsque permixtus (*Spiritus cornu cerui succinatus*, *Liquor cornu cerui succinatus*) in malo hysterico aequae ac aliis morbis spasticis mirae efficaciae. Exhibetur autem a granis duobus ad decem et viginti vsque vel cum aliis in pilulas redactus, vel cum saccharo tritus, vel cum vino, aqua distillata aut emulsione permixtus.

B. SALIA ALCALINA.

Cum salibus acidis in neutra transeunt, cum oleo et pinguedine in saponum genus vulgare, sulphur, ceram, resinas soluunt, ceterum dissoluedi corpora facultate acidis longe inferiora, quaecunque his soluta sunt, exturbant, colorem caeruleum multorum vegetabilium in viridem, rubrum in violaceum, flauum in rufum conuertunt; modo aqua aut aëre fixo temperata satis fuerint, sapore sibi proprio, vrinofum forte dixeris, linguam ferientia,